

**MOGUĆNOSTI NAŠE DRŽAVE
U ZAŠTITI SVOJIH INTERESA
U POSTOJEĆOJ MIGRANTSKOJ KRIZI
SA OSVRTOM NA PROBLEME SA MIGRANTIMA
KOJI SU U SUKOBU SA ZAKONOM*****

Apstrakt: *U savremenom svetu postoje mnogi izazovi koji sa pravom stvaraju zebnju za budućnost čovečanstva. Bezbednosnih izazova ima kako kod nas, tako i na Balkanu, Evropi pa i šire. Problem koji je aktuelan već nekoliko godina je migrantska kriza i kako se izboriti sa njom. Koliko god po ovom pitanju pokušavali da uvedemo red, da smanjimo bezbednosne rizike po našu zemlju, obzirom da se radi o licima drugih običaja, kulture, navika, načina života itd, pretnja u tom pogledu postoji, naročito od potencijalnih terorističkih napada. U radu smo ukazali samo na neke, pri tome dajući posebnu pažnju problemima sa migrantima koji su došli u sukob sa zakonom. Takođe je ukazano i na dileme i probleme na koje naši pravosudni organi nailaze u krivičnim postupcima i mogućnosti kako da ih prevaziđu, imajući u vidu da smo mi za te migrante samo tranzitna ruta ka zemljama zapadne Evrope.*

Ključne reči: *migranti, krivična dela, kaznena politika*

* Vanredni profesor, Pravni fakultet, Megatrend univerzitet, Beograd;
mmilovic@megatrend.edu.rs

** Docent, Pravni fakultet, Megatrend univerzitet, Beograd; vdarijevic@yahoo.com

*** Rad je rezultat projekta Pravnog fakulteta FPBISD – Bezbednosni izazovi savremenog društva

1. Uvodna razmatranja

Izazovi u savremenom društvu su čini se nikada veći i opasniji. Sama tema projekta 'Bezbednosni izazovi savremenog društva' upravo ukazuje da nije u pitanju jedan 'izazov' već se govori u množini, o izazovima, a koliko je njih verovatno niko ne zna. Ovo s razloga što ne znamo kako ih odrediti (koji su kriterijumi), kako ih definisati, koliko predstavljaju pretnju za savremeni društveni poredak, za postojeća državna uređenja, pa čak i za opstanak određenih država. Izvesno je da ne postoji konsenzus oko toga kako bi se odredila neka pojava, događaj, određena kretanja u zemlji i inostranstvu kao izazov. Jednostavno rečeno, ono što za jedne predstavlja izazov, za druge nije i obratno, za neke je izazov sasvim nešto treće itd. Čovečanstvo je u celini ugroženo mnogim pojavama koje se dešavaju u novije doba, konkretno u 20. i 21 veku. Treba li istaći da je od polovine 20. veka najveći izazov i pretnja za čovečanstvo predstavljalo trka u naoružavanju koja je mogla da ima za posledicu nuklearni rat između tadašnja dva vojna bloka – Nato pakta i Varšavskog ugovora. Ni danas ta opasnost nije iščezla, naprotiv, permanentno je prisutna, a nemamo iluzije da ta pretnja neće postojati i u vremenu koje je pred nama. Takođe jedna od gorućih savremenih izazova su i klimatske promene u celom svetu. Posledice tih promena osećamo svi - «neko više, neko manje» ali one su prisutne i očigledne. Više niko ne može da govori da se to dešava negde tamo u svetu, daleko od nas. Na primeru ova dva savremena (globalna) problema i izazova, mi kao država takoreći ne može da ništa da utičemo. Jednostavnim rečnikom rečeno, suviše smo mali i teritorijalno i brojčano, a takođe i vojno, ekonomski i politički (u svetskim tokovima) da bi o tim izazovima i problemima se nešto pitali, ili pak uticali na njih.

Dakle, u vezi tih izazova, Srbija kao država, može da iznese svoje mišljenje kroz međunarodne institucije, pre svega Ujedinjene nacije, i druga međunarodna tela kao jedna od ravnopravnih članica. Ipak, jasno je da najveće svetske izazove i probleme u savremenom svetu treba da rešavaju najveće i najmoćnije sile odnosno države, ali to rešavanje često nije na način kako bi smo mi želeli ili bolje reći kako bi želela ogromna većina čovečanstva. Rivalstvo, otvorena netrpeljivost među pojedinim velikim silama, ne uliva nadu da će se mnogi savremeni problemi i izazovi koje imamo uopšte rešavati. Šta više, postojeća situacija u svetu govori u prilog zaoštavanja odnosa koje ima za posledicu stvaranje dodatnih izazova i potencijalno opasnih situacija koji se prelivaju na mnoge države. To stvara opravdanu bojazan da neki od tih problema (izazova) se mogu oteti kontroli, sa nesagledivim posledicama. Sa pozicija naše države (ali i mnogih drugih) očekivano se nadamo da će briga za čovečanstvo nadvladati podele i suprotstavljene interese u svetu.

Postoje i drugi problemi i izazovi u svetu, na koje možemo da utičemo, makar delimično. Jedna od takvih je migrantska kriza, koja je prisutna i na našim prostorima. Kako je reč o svetskom problemu, koji je postojao i ranije, ali

svoju ekspanziju doživljava naročito u ovom veku, suočavamo se sa situacijama koji mogu i već su stvorili komplikacije mnogim državama, pa i našoj. Problem sa migracijama je nastao sa oružanim pobunama i sukobima na severu Afrike i Bliskog istoka koji je u svetu označen kao «arapsko proleće»,¹ a koji je najviše pogodio evropski kontinent, u kojem ni Srbija nije pošteđena, jer se nalazi na tzv. Balkanskoj ruti kao tranzitno područje prema državama Evropske Unije, konkretno prema Mađarskoj i Hrvatskoj. Ovaj bezbednosni izazov koji je evidentan, Srbija će morati da rešava, ali to ne može da izolovano. Sa istim ili sličnim problemima se susreću i susedne zemlje, zemlje regiona, i ne samo one! S ovim problemom se faktički suočava cela Evropa. Možemo slobodno konstatovati da ovaj savremeni izazov koji nazivamo migrantska kriza, svaka evropska država mora da rešava samostalno, ali i zajedničkim snagama.

Kada je reč o Srbiji, problem predstavlja činjenica što se ne zna tačno koliko imamo migranata na svojoj teritoriji.² Iste probleme, u većoj ili manjoj meri imaju i druge države u okruženju. Ovde je pre svega reč o ilegalnim migrantima, odnosno migrantima koji su tajnim putevima, mimo graničnih prelaza prešli našu granicu i o kojima ne postoji nikakva evidencija. Takva lica predstavljaju višestruku opasnost za našu zemlju – pre svega ne znamo da li se radi o licima koji su povezani sa terorističkim organizacijama, te samim tim predstavljaju potencijalni bezbednosni problem. Postoji opravdana bojazan da bi sa takvim aktivnostima mogli da nastave i na našim prostorima, ali srećom do sada tih terorističkih aktivnosti (akcija) nije bilo, ali time opasnost nije umanjena, obzirom da ilegalne migracije neprekidno traju. No, problem predstavljaju i druga krivična dela koja vrše na našoj teritoriji. Tako na primer, u leto ove godine (2021.) pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova su na području naseljenog mesta Srpski Krstur u opštini Novi Kneževac sproveli akciju «usmerenu na otkrivanju iregularnih migranata i identifikaciju lica među njima za koje postoje indicije da se bave krijumčarenjem ljudi, građana, iznudama nad iregularnim migrantima i drugim krivičnim delima».³ Ovakvih i sličnih slučajeva ima još,

¹ Tzv. «arapsko proleće» je usled tih sukoba prouzrokovao talas migracija u pravcu Evrope, naročito u ekonomski jakim i razvijenim državama Evropske Unije. Osim migranata iz zemalja sa navedenih područja, u kojima besni rat ili su sukobi i nemiri većeg inteziteta, sve više je migranata i iz drugih država, uglavnom islamskih, koji su ovu situaciju iskoristili da bi se «dokopali» Evrope i tu i ostali. – napomena M.M.

² Kolike su razmere ilegalne migracije govori podatak da je u periodu od 1. januara do 31. oktobra 2015. godine u Srbiji otkriveno ukupno 358.885 iregularnih migranata što je preko 15 puta više u odnosu na celu 2014. godinu (23.373 iregularna migranta), ali je sa zatvaranjem granica Mađarske za nelegalne prelaske, te sprečavanjem državnim organa Hrvatske da uđu na njihovu teritoriju, broj iregularnih migranata u godinama koje su dolazile se značajno smanjivao. – Videti: D. Obradović, B. Antić, M. Ognjenović – Migranti - nova kategorija pacijenata u zdravstvenom sistemu Srbije i pojedini problemi, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, broj 2/2019, str. 191.

³ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2217208/zanemarljiva-krivicna-delamigranata-u-srbiji-.html>

neka su obelodanjena, neka nisu, ali problem je što stalno pristižu novi migranti, traže se nove rute, nove lokacije, koje nisu dovoljno obezbeđene na našim granicama kao i zabačena i slabo nastanjena mesta gde je slabija državna kontrola, te se iznova mora pratiti njihovo (ilegalno) ulaženje i kretanje po našoj zemlji, kao i eventualne kriminalne aktivnosti.

Osim toga, treba pomenuti obzirom da je reč o licima koji nelegalno ulaze u našu zemlju, a dolaze sa ratom zahvaćenih prostora, i uopšte siromašnih i nerazvijenih prostora i država, da postoji latentna opasnost od zaraza. Zdravstveni faktor je itekako bitan, jer kod tih lica ne postoji uvid u njihovo zdravstveno stanje, a da ne govorimo o njihovom zdravstvenom kartonu (pod pretpostavkom da su ga uopšte i imali u zemlji odakle potiču). Opasnost od zaraznih bolesti, infekcija je velika i nikada se ne zna kada može izazvati neko žarište (epidemiju) koju je posle teško «kanalisati» i sanirati, a iz razloga što niti se ne zna kako je nastala, od koga potiče, niti koliko ih je zaraženo i koliko ih je ušlo bolesno ilegalno u Srbiju.

Pitanje je da li bi podizanje «zidova» odnosno žičanih ograda uz granicu Srbije rešilo problem ili ga bar ublažio. U samom «komšiluku» imamo takve ograde – konkretno na granici sa Mađarskom. Činjenica je da je sa takvom žičanom ogradom Mađarska za sada uspela da redukuje broj ilegalnih ulazaka migranata. Samim tim problem u vezi ilegalnog kretanja migranata o kojima smo prethodno govorili su drastično manji nego što je to slučaj kod nas i u drugim državama koje nisu stavljale ograde na svoje granice.

Međutim, da li se tim žičanim ogradama smanjuju bezbednosni izazovi?

Da li se time trajno rešava problem ilegalnih migracija?

Istorija nas uči da to nije moguće! U antička vremena, stari Grci su sve one koji nisu bili u njihovom kulturnom krugu, koji nisu govorili njihov jezik, nisu poznavali i prihvatili njihove bogove i običaje zvali varvari. Taj termin je imao pogrdno značenje, ali danas umesto varvara, za ljude koji dolaze iz drugih kulturoloških, jezičkih, geografskih područja se govori o sukobu civilizacija, što je suštinski isto, ali dolazi do izražaja kada se govori o fenomenu terorizma. Svima je jasno da se teroristi regrutuju sa prostora odakle dolaze migranti i da postoje u migrantskoj populaciji, ali ih je teško otkriti, njihovim dolaskom u ogromnom broju stvara se strah domicilnog stanovništva od njih, zbog čega dolazi do podela na «nas» i «njih». Postoji i bojazan da dolaskom na naše prostore, pa i prostore Evrope deo te populacije želi da satre naše običaje, religiju – hrišćanstvo, način života, modernu civilizaciju i slično.⁴

Podele su već izražene i vidljive, no kakva je dalja sudbina tih podela i šta može doneti u budućosti. Posmatrano sa istorijskog aspekta, ne mogu trajati u

Zanemarljiva krivična dela migranata u Srbiji subota, 20. FEB 2016,08:00 -> 11:03, IZVOR:RTS (pristup: 31.10.2021).

⁴ O tome više: J. Ćirić – N. Drndarević, Migracije, strah, predrasude I manipulacije, Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, broj 2, 2019, Beograd, str. 20-21.

nedogled, naročito ako se živi (tj. «mi» i «oni» na istim prostorima. Kao što znamo, podele i prepreke između tadašnjih starih Grka s jedne strane i varvara sa druge strane, odavno ne postoje, kao što ne postoje više ni zidovi koji su čuvali rimsko carstvo, kineski zid je takođe izgubio svoju prvobitnu funkciju (zaštitu od Mongola), kao i berlinski zid iz novije istorije koji nije sačuvao nekadašnji socijalistički blok država od «uticaja» Zapadne Evrope.⁵ Verovatno će slična sudbina zadesiti i zidove i ograde između granice Mađarske i Srbije i drugih takvih granica. Kako, na koji način, kada to je u sadašnjem momentu nepoznanica. Kao zaključak se nameće da bi u tom slučaju trebalo tražiti neka druga dugoročnija, praktičnija i efikasnija rešenja, koja bi postojeće problema sa migrantskom krizom prebrodili.

2. Izazovi pred kojima se nalaze državni organi Srbije zbog kažnjivih ponašanja migranata

Ono što je izazov i ujedno problem sa kojim se susreće kako Srbija, tako i druge države u kojima se nalaze migranti jesu vršenje kažnjivih radnji – krivičnih i prekršajnih. Dosadašnja iskustva su pokazala da se dve trećine krivičnih dela odnosi na nanošenje lakih i teških telesnih povreda, krivična dela protiv imovine (krađe, teške krađe...) i falsifikovanja putnih isprava (uglavnom pasoša).⁶

Kod nas nema precizne evidencije od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, ali ni od pravosudnih institucija (tužilaštva, sudova) koliki je broj krivičnih dela koji su izvršili migranti i koja su krivična dela. Bilo da govorimo o krivičnim delima nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenja ljudi (član 350. KZ), bilo da je reč o krađi (član 203. KZ), teškoj krađi (član 204. KZ), sitnoj krađi (član 210. KZ) kao najčešćim, možemo konstatovati da se radi o pojavi koja je u kriminologiji poznata kao tamna brojka kriminaliteta.⁷

⁵ Navedeni zidovi, a pre svega kineski, ali i drugi koje smo naveli, ali i koje nismo, odnosno ostaci tih zidova predstavljaju danas samo istorijska obeležja određenih epoha pomoću kojih su se države, savezi država i nekadašnje civilizacije pokušavale štititi od naježde neprijateljskih vojski i ujedno poučnu i zanimljivu turističku atrakciju. – napomena M.M.

⁶ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2217208/zanemarljiva-krivicna-delamigranata-u-srbiji-.html> Zanemarljiva krivična dela migranata u Srbiji subota, 20. FEB 2016,08:00 -> 11:03, IZVOR:RTS) (pristup: 31.10.2021).

“Na svom putu prema „obećanim zemljama“ pojedini migranti – izbeglice, među kojima su i potencijalni teroristi umiru odnosno bivaju povređeni na najrazličitije načine – u saobraćajnim nezgodama, tučama, pogođeni vatrenim oružjem, od strane hladnog oružja ili oruđa, bolest. To se dešava u svim državama kroz koje migranti prolaze, pa i u Srbiji.” - D. Obradović, Pojedini problemi u radu policije i pravosuđa Srbije u borbi protiv migranata u sukobu sa zakonom. – Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, broj 2, 2018, Beograd, str. 300-301.

⁷ Tamna brojka kriminaliteta je razlika između stvarno izvršenog i zvanično evidentiranog kriminaliteta, pri čemu najveći deo neregistrovanog kriminaliteta čine dela protiv imo-

Izvesno je da to nije veliki broj krivičnih dela, i to je procena mnogih relevantnih faktora u Srbiji. Svakako da je to ohrabrujući podatak, ali i taj manji broj krivičnih dela koji su izvršili predstavlja strepnju za stanovništvo, a za državne organe poseban bezbednosni izazov.⁸ Osim toga, migrante koji vrše krivična dela ne treba posmatrati kao jednu monolitnu grupu, organizovanu celinu, kolika god ona brojčano bila. Među njima ima međusobnih sukoba, po više osnova (suniti – šiiti, borba između izbegličkih i imigrantskih grupa, borba između migranata iz različitih država – Pakistana, Avganistana, Sirije, Iraka, Libije..., borbe između nekadašnjih boraca itd.) i to nekada veoma žestokih, koji često rezultiraju i ubistvom i teškim povredama. Logično je da što je više migranata na našoj teritoriji, to je više i izvršenih krivičnih dela, a to se odnosi i na druge države. Iako nema preciznih zvaničnih podataka kod nas kada su u pitanju izvršena krivična dela od strane migranata, kao što smo već istakli, neke države ipak vode pedantnu evidenciju u meri koliko je to moguće. Navešćemo podatke nemačke policije prema kojoj su migranti 2015. godine u toj zemlji počinili više od 180.000 krivičnih dela, što je za 70.000 kako su izneli više nego u 2014. godini.⁹ Šta su sve uzroci porasta krivičnih dela teško je proceniti, ali sigurno je da ih ima više, počev od povećanog broja migranata, smanjivanja povlastica koje su dobijali u državama u kojima traže boravak, sukoba sa domaćim stanovništvom, kao i međusobni sukobi kojih je sve više itd.

Činjenica je da je Nemačka jedna od glavnih zemalja koja je odredište, krajnja destinacija mnogih migranata, pa je jasno da je za ogromnu većinu tamo „obećani život”, naročito ako se ima u vidu da dolaze iz ratom zahvaćenih područja, iz država sa velikim siromaštvom i tome slično. Međutim, određen broj njih (koji ne može nikada tačno biti utvrđen), nema tu sreću da može trajno ili na duži rok se nastaniti u tim obećanim zemljama kao što su Nemačka, Danska, Švedska, Belgija, Holandija, Norveška... Oni koji ne mogu da ostanu, moraju da se vrate, a to je malo verovatno da će biti države odakle potiču, pa se silom prilika vraćaju u države tranzita, kao što je su Srbija i zemlje regiona. Analitičari upozoravaju da bi novi bezbednosni problem mogle da budu izbeglice koje

vine, osobito ona lakša. – Više o tome: Đ. Ignjatović, *Kriminologija*, četrnaesto izdanje, Beograd, 2018, str. 56.

⁸ J. Ćirić i N. Drndarević ispravno zaključuju da kada je reč o stanovništvu, možemo govoriti najpre o strahovima od nepoznate kulture i navika koje sa sobom ti ljudi donose, ali takođe i o strahovima od kriminala koji oni čine, a po sistemu „došli su da siluju naše žene”. Tada samo jedan eventualni slučaj može kroz prepričavanja i naročito medijskim prikazivanjima i preuveličavanjima da naraste na opštu pojavu koja dalje samo povećava strah, a pri tome postoji i potencijalni strah od bolesti koje migranti sa sobom donose iz Afrike ili Azije, a ponajviše postoji strah od terorizma obzirom da migranti iz arapskih muslimanskih zemalja u zapadnom svetu se označavaju kao potencijalni teroristi. – op.cit. 22-23.

⁹ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2217208/zanemarljiva-krivica-delamigranata-u-srbiji-.html> Zanemarljiva krivična dela migranata u Srbiji subota, 20. FEB 2016,08:00 -> 11:03, IZVOR:RTS) (pristup: 31.10.2021).

druge zemlje vrata u Srbiju, pri tome novac su potrošili, ostali bez nade da će stići do boljeg života, a prilikom ulaska u zemlju pretresaju se i oduzima im se sve što bi moglo da posluži kao oružje.¹⁰

Dakle, u tom beznađu i očaju kada ostanu bez novca, proterani iz država u kojoj su želeli da žive, bez ikakve nade u bolji život i najzad sa objektivnom opasnošću da budu deportovani u zemlje odakle su pobjegli, u stanju su da učine mnogo toga opasnog za države i njihovo stanovništvo u kojima se ponovo vraćaju. Logično se nameće kao zaključak da vršenje krivičnih dela je za mnoge sasvim realna opcija, a često i neizbežna, kao što su krađe, teške krađe, razbojništva, silovanja, «poslovi» sa drogom, falsifikovanje isprava (pasoša), pa čak i vršenja terorističkih akata. Na te migrante, naša zemlja, ali i druge zemlje koje su tranzitne moraju posebno da obrate pažnju.

3. Svrishodnost kaznene politike Srbije prema migrantima koji su u sukobu sa zakonom

U pogledu kaznene politike prema migrantima, Srbija se nalazi u veoma nezahvalnoj situaciji, kao i druge tranzitne zemlje. Naime, postavlja se pitanje da li prema njima primenjivati blaže ili oštrije krivične sankcije. Naravno, to zavisi i od drugih faktora, pre svega izvršenog krivičnog dela, odnosno zaprećene kazne za ta krivična dela, okolnosti pod kojima je delo izvršeno, ličnost migranta (koja je uglavnom nepoznata, uključujući i njegove godine života). Ovo poslednje – o ličnosti učinioca i njegovim godinama, ako je u pitanju mlađe lice, je najteže utvrditi. Identifikacija učinioca – migranta koji nema nikakav identifikacioni dokument kod sebe je početni problem, na koji se nekako po prirodi stvari nadovezuje i nepoznavanje jezika kojim govore odnosno nemogućnost komunikacije. Naši državni organi su prinuđeni kako u pretkrivičnom postupku, tako i kasnije, da lične podatke – ime, prezime, mesto rođenja, državljanstvo zemlje odakle dolaze, godine života uzimaju kao tačne, od učinioca koji eventualno zna engleski jezik, ili ako ne zna preko drugih migranata koji eventualno se služe engleskim jezikom, ali svakako najpouzdanije je preko prevodioca za jezike kao što su paštu, urdu, farsi...¹¹ No, time se ne otklanja problem, jer nemamo načina da proverimo istinitost tih podataka. Uvereni smo da u takvim situacijama daju često pogrešne podatke o sebi, jer znaju da se to ne može proveriti i utvrditi. Faktički, nailazimo na nepremostive prepreke, na koje se mora hitno reagovati, naročito ako se odlučuje da li će ta lica u daljem toku postupka se braniti sa slobode ili će im biti određen pritvor.

Određivanje pritvora je takođe jedan od gorućih problema, jer nije svako izvršeno krivično delo razlog da neki migrant bude pritvoren. Naravno, za neka

¹⁰ Ibid

¹¹ Više o tome: D. Obradović, op. cit. str. 306-307.

krivična dela poput ubistva, silovanja, pa i nanošenja teških telesnih povreda (što se sve dešavalo, srećom u veoma malom broju) pitanje određivanja pritvora se ne postavlja, jer je to jedino rešenje radi daljeg neometanog vođenja krivičnog postupka. No, tamo gde nema mesta određivanju pritvora, naročito kada su sitnija, bagatelna krivična dela (kao što su krađe, nanošenje lakih telesnih povreda, pa čak i falsifikovanje isprave) pritvor se ne određuje, ali tu nastaje dodatni problem, Ti migranti nemaju prebivalište niti boravište na teritoriji Republike Srbije, neki čak nisu ni registrovani (evidentirani) kao lica koja su ušla u našu zemlju. Dosadašnja praksa je pokazala da ta lica, koja se brane sa slobode, budu kasnije nedostupna. Jednostavno rečeno, otišli su u nepoznatom pravcu.¹² Ni jedan razlog ne postoji zbog čega bi se zadržavali u Srbiji, a osim toga zašto bi čekali krivični postupak i bili krivično sankcionisani ako to mogu izbeći, uglavnom bez ikakvih posledica po njih.

Najzad, može se postaviti pitanje i kaznene politike prema njima! S ovim problemom naši pravosudni organi se prvi put susreću, i javlja se dilema da li primenjivati oštrije ili blaže krivične sankcije i za koja krivična dela? Naime, reč je kao što znamo o stranim licima (često nepoznatog porekla i nepoznatih ličnih podataka), pa se postavlja pitanje šta dobijamo sa većim ili sa manjim kaznama. Splet povoljnih okolnosti po nas je da našu zemlju doživljavaju samo kao usputnu stanicu ka trajnim odredištima – zemljama Evropske Unije, i razumljivo je da nemaju nameru da se kod nas duže zadržavaju, naprotiv! S tim u vezi možemo postaviti pitanje da li je svrsishodno izricati oštrije krivične sankcije, pre svega kazne zatvora. Šta se dobija time? Svrha kažnjavanja, u smislu člana 42. tačka 1. i 2. Krivičnog zakonika kada se analizira celokupna situacija u vezi njih, postaje bespredmetna, nema svoju težinu i značaj, bolje reći nema svrhu kako i glasi pomenuti član zakona. Konkretno, na planu specijalne i generalne prevencije se ne postiže mnogo, takoreći ništa. Kada govorimo o specijalnoj prevenciji izrečena krivična sankcija, pre svega zatvor neće postići svoj cilj, a to je da to lice ubuduće ne vrši krivična dela. Ta lica neće kroz odsluženu kaznu zatvora biti prevaspitana, ma kolika ta kazna bila, jer nakon izdržavanja napuštaju Srbiju i odlaze «svojim» putem. Na njih kazna, kao što možemo zaključiti, ne utiče. U pogledu generalne prevencije, imamo sličnu situaciju. Kako se radi o stranim državljanima koji su izvršili krivična dela, izrečena kazna zatvora, ma kolika bila, neće uticati na druge da ne vrše krivična dela. Najpre, naši građani nastoje da se distanciraju u pogledu bilo čega što ima veze sa migrantima, dobrog ili lošeg, te bilo koje kazne koje se njima izriču neće biti od uticaja na njihovo buduće pona-

¹² D. Obradović s pravom ističe da ukoliko nadležni organi, pre svega javni tužioci žele da postupak koji ima obeležja krivičnog dela protiv nekog migranta bude pravnosnažno okončan je da predlože određivanje pritvora protiv migranta – poznatog izvršioca krivičnog dela izvršenog na štetu drugog migranta ili domaćih državljana, jer samo pritvor, kao najteža mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, može u takvim slučajevima da bude efikasna mera koja dovodi i do okončanja krivičnog postupka u kratkom roku – op. cir. str. 310.

šanje. Šta više, to neće uticati ni na migrantsku populaciju koja trenutno boravi u Srbiji. U poziciji u kojoj se nalaze, uslovima života, nisu ni informisani kako «prolaze» u pogledu kazni njihovi zemljaci koji imaju problema sa zakonom, niti bi ta činjenica čak i da znaju uticala na njih da ne vrše krivična dela. Oni su ovde na našim prostorima samo da bi se domogli zemalja Evropske Unije, i ništa ih drugo ne zanima.

Značajno pitanje za našu državu su i sudski troškovi. U svakom pojedinačnom predmetu ti troškovi nisu mali i finansijski predstavljaju opterećenje za državni budžet obzirom da u krivičnom postupku mora da bude obezbeđen tumač jer ne znaju naš jezik, angažovan advokat po službenoj dužnosti jer uglavnom nemaju novca da ga sami angažuju, troškovi njihovog boravka u pritvoru, a potom i u kazneno-popravnim ustanovama¹³, eventualna veštačenja u nekim od tih predmeta itd. Pitanje sudskih troškova postupka u vezi migranata nije tema ovog rada, ali treba istaći i tu činjenicu u okviru celokupne problematike.

Na kraju, sumirajući ovo izlaganje smatramo da u pogledu rešenja treba tražiti neki kompromis u smislu određivanja pritvora samo kada je to zaista neophodno (najviše zbog opasnosti od ponavljanja dela) i izricati što je moguće blaže kazne zatvora, kada je takva kazna zaista neophodna. Ovo s razloga što sa visokim kaznama zatvora prema migrantima nećemo mnogo postići, a dosadašnja iskustva su pokazala da takva lica odmah ili u najkraćem roku napuštaju Srbiju i više se ne vraćaju. S druge strane to ima i pozitivan efekat jer iako je činjenica da pravda neće biti zadovoljena na taj način se bezbednosni problemi i izazovi od tih lica smanjuju, a pre svega rizici od ponovnog vršenja krivičnih dela, uključujući i krivična dela terorizma.

Zaključak

Migrantska kriza, i sve što je prati, izvesno je neće još dugo nestati sa «dnevnog reda» kako u našoj zemlji, tako u zemljama regiona, ali i u čitavoj Evropi. Rešavanje ovog problema ne zavisi od naše države koliko od najznačajnijih međunarodnih faktora, a naročito od velikih sila koji jedino mogu da zaustave ili ozbiljno uspore talas migranata prema evropskom kontinentu. Naš geostrateški položaj, je «odvajkada» bio interesantan mnogim narodima, imperijama, vojnim savezima itd. kako pre mnogo vekova, tako i danas, pa smo i u ovoj situaciji silom prilika postali zemlja preko koje prelazi tzv. balkanska ruta iz pravca Azije i Afrike ka zemljama Evropske Unije. Srbija, pored svih nedaća i bezbednosnih izazova koje je imala i ima bilo da je reč o Kosovu i Metohiji, nedavnim

¹³ Procene su da pritvorena lica ili osuđena lica državu koštaju na dnevnom nivou između 15 i 20 evra. – napomena M.M. Postoje procene i da boravak u pritvoru odnosno zatvoru košta i do 50 evra. – list “Politika”, tekst “Dan zatvora vredi 1000 dinara”, autora Aleksandre Petrović, od 26.09.2009. godine

ratovima, Nato bombardovanju, sankcijama, dobila je i novi problem a to je tzv. migrantska kriza. Činjenica je da smo se vremenom postepeno sve bolje organizovali, formirali više prihvatnih centara, uspostavili bolju kontrolu na granica u meri koliko je to moguće, vrše se česte provere tih lica, ali iako je taj bezbednosni problem objektivno manji, i dalje postoji.

Probleme koji naši pravosudni organi imaju u krivičnom postupku počev od identifikacije lica, utvrđivanje životne dobi, otežano komuniciranje zbog nepoznavanja jezika na kojem govore će izvesno postojati i u narednom periodu. Do sada srećom nije bilo veliki broj krivičnih dela od strane tih lica, ali pouzdane podatke nemamo jer se o tome ne vodi precizna evidencija. Konkretnog rešenja nema, kao što ga nemaju ni zemlje koje su u sličnoj poziciji poput naše, ali smo u radu nastojali da ukažemo kako ih što «bezbolnije» prevazići. Dakle, krivične postupke (pa i prekršajne), treba rešavati u najkraćem mogućem roku, i da imaju prioritet zbog specifičnosti položaja migranata kao okrivljenih. Dosadašnja praksa je pokazala da ta lica u krivičnom postupku ukoliko se brane sa slobode, gotovo bez izuzetka postaju nedostupna jer odlaze iz naše zemlje, čime se obesmišljava rad naših pravosudnih organa. Stoga proizilazi da je određivanje pritvora jedino rešenje (ma koliko to nekada bilo besmisleno) da bi se postupak protiv njih okončao. Takođe, ni izricanje u dužem vremenskom trajanju kazni zatvora prema migrantima nemaju svrhu, jer se specijalna i generalna prevencija propisana u članu 42. Krivičnog zakonika iz razloga koji smo naveli - ne ostvaruje.

Literatura

- Ćirić J. – Drndarević N., Migracije, strah, predrasude I manipulacije, Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, broj 2, 2019.
- Ignjatović Đ., Kriminologija, četrnaesto izdanje, Beograd, 2018.
- Obradović D. – Antić B. – Ognjenović M., Migranti - nova kategorija pacijenata u zdravstvenom sistemu Srbije i pojedini problemi, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, broj 2/2019.
- Obradović, D., Pojedini problemi u radu policije i pravosuđa Srbije u borbi protiv migranata u sukobu sa zakonom – Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd broj 2, 2018.
- Politika, dnevi list, tekst “Dan zatvora vredi 1000 dinara”, autora Aleksandre Petrović, od 26.09.2009. godine
- <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2217208/zanemarljiva-krivicna-dela-migranata-u-srbiji-.html> - Zanemarljiva krivična dela migranata u Srbiji subota, 20. FEB 2016,08:00 -> 11:03, IZVOR:RTS) (pristup: 31.10.2021).

**OPPORTUNITIES OF OUR STATE
IN PROTECTING ITS INTERESTS
IN THE EXISTING MIGRANT CRISIS
WITH REFERENCE TO PROBLEMS
WITH MIGRANTS IN CONFLICT WITH THE LAW**

Abstract: *In the modern world, there are many challenges that rightly create anxiety for the future of humanity. There are security challenges in our country, as well as in the Balkans, Europe and beyond. The problem that has been current for several years is the migrant crisis and how to deal with it. No matter how much we try to bring order to this issue, to reduce security risks for our country, given that these are people of other customs, cultures, habits, lifestyles, etc., there is a threat in this regard, especially from potential terrorist attacks. In the paper, we have pointed out only a few, while paying special attention to the problems with migrants who have come into conflict with the law. It also pointed out the dilemmas and problems that our judicial authorities encounter in criminal proceedings and the possibilities of how to overcome them, bearing in mind that for these migrants we are only a transit route to the countries of Western Europe.*

Keywords: *migrants, crimes, penal policy*

